

38524

VELIK MOMENT

Politično razmišljanje ob veselem
preobratu v deželi kranjski

Vremena Kranjcem bodo se zjasnila . . .
Prešeren.

Razmišljal J. K.

V Ljubljani,
januarja 1909

Tiskala Katoliška Tiskarna

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

V
p
p

Vremena Kranjcem bodo se zjasnila . . .

Prešeren.

VELIK MOMENT

Politično razmišljanje ob veselem
preobratu v deželi kranjski ≡

Razmišljjal J. K.

V Ljubljani,
januarja 1909 ≡

Tiskala Katoliška Tiskarna

030029396

Velik moment.

Ad perpetuam rei memoriam.

Te dni stopa prvič Slovenske Ljudske Stranke večina čez prag deželne zbornice kranjske, — med petdesetimi 27 mož ...

Kadar naši nasprotniki dosežejo kako malenkostno „zmago“, spravijo enega svojih z veliko težavo in velikimi nevarnostmi skoz, tedaj zaženejo tak krik in hrup ter razsajajo od veselja tako, kakor da so si najmanj pol zemlje osvojili. Telegrami in kanoni in sprevedi in lampijoni in bakljade in zastave in pojedine in napitnice in popivanje brez konca in kraja! Take prizore smo imeli priliko opazovati preteklo leto. Resnično: veliki, dvakrat veliki otroci!

Mi smo skromni, mirno registriramo svoje uspehe. In to je lepo. Skromnost je lepa reč.

Toda tudi skromnost imej svoje meje!

Veliko delo, dovršeno po tolikih trudih in bojih; delo, ki je bilo naš cilj skozi toliko let; delo, ki je zahtevalo toliko naših moči, — volivna reforma, ki nam je prinesla večino v deželnem zboru, je pa res stvar, ki ni, da bi jo registrirali tako nakratko in hladno, kakor ustanovitev kakega novega društva ali srečno uspelo veselico v Prestranski vasi. Volivna reforma, in ž njo združena naša večina v deželnem zboru, to je v istini dogodek epohalnega pomena, ki odpira novo dobo v našem narodnem življenju. Če bi ob taki priliki dali duška svojemu veselju na viden način, zažgali kresove

po vsej deželi v znamenje radosti, da smo tega hudega sovražnika našega ljudstva, liberalizem, vsaj vtoliko ugnali, bi se nam to ne smelo šteti v neskromnost.

Toda pustimo vnanjosti! — Kar hočemo tukaj, je to, da opozorimo na važnost tega dogodka, na važnost momenta, v katerem ravnokar smo.

To je moment, ki ga je vredno fotografirati, da ga ohranimo bodočnosti, da ga pokažemo svojim potomcem: Ad perpetuam rei memoriam ...

* * *

Mi stojimo na razvodju, na mejniku dveh dob. Na eni strani gledamo v preteklost, na drugi strani se nam odpira pogled v bodočnost. Velik moment v zgodovini našega naroda!...

Vredno je po končani toliko važni dobi ozreti se nanjo nazaj in jo še enkrat nekoliko premotriti, kakor se potnik ustavi sredi hriba in opazuje pot, katero je s trudom in znojem ravnokar srečno za seboj pustil. — Potrebno pa tudi, na začetku nove dobe ozreti se v prihodnjost, potrebno si malo načrtovati smer, v kateri nam je iti.

Et meminisse juvat!... Dobro je, marsikaj si zapomniti, kar smo doživeli! Če je zgodovina učiteljica življenja, potem se imamo mi in z nami naši potomci marsikaj učiti iz pretekle dobe, da se vemo varovati napák v bodočnosti. — Mi smo morali delati pokoro za kratkovidnost naših prednikov, ki niso imeli vpogleda v bodočnost, in niso slutili viharjev, ki so se na obzorju že prikazovali in pretili domovini. Posedaje in popivaje po gostilnah „pri čaši rujnega vinca“ in pri lepodonečih frazah so se bratili s tistimi, ki so se kratkopotem izpremenili v njih in naše najljutejše sovražnike. In tako so ti dobri ljudje nič hudega sluteč pomagali, da se je mirno pa bohotno razpasel oni liberalizem, za katerega je bilo treba zdaj najhujših naporov, znoja najboljših mož — in skozi toliko let — da so se mu vsaj nekoliko perutnice pristrigle. Ko bi bili naši ljudje

z narodno idejo primerno gojili tudi versko, bi ne bilo prišlo nikoli takó daleč.

Drži, kar imaš! To je prvo pravilo, ki velja nam in našim potomcem za bodočnost! — Gorje tistim, ki bi zakrivili, da bi se zdaj pridobljeno kdaj izgubilo, da bi katoliška ideja prišla zopet spod, da bi nad nas prišla kdaj zopet taka kriza, iz katere bi se morali izvijati vun s toliko silo, da bi pokalo in ječalo na vseh krajih in koncih naše domovine!...

Kar je enkrat dobljeno, to mora ostati; in kar še ni, tudi to mora sčasom biti pridobljeno.

Zato pogledjmo nazaj, da pridemo naprej, — in da nikoli več ne pridemo v tako robstvo, iz kakršnega smo se ravnokar rešili!

Ne želimo nikogar osebno žaliti, ne hudega povračati s hudim. A pozabiti ne smemo takó hitro, kako se nam je godilo in kaj smo vse doživeli. Mi, ki smo stali vsa leta najhujšega boja sredi tega ognja in okušali vse njega trpkosti, pač ne bomo tega pozabili. A za mlajšo generacijo, ki ni gledala vseh teh bojov, je tudi dobro, da pozna preteklo dobo, da bo tembolj vedela ceniti pridobljeno zmago in skrbno varovati dedščino, katero je prejela od svojih prednikov...

A. Pogled v preteklost.

Važen oddelek v zgodovini našega naroda je in bo ostala doba zadnjih desetletij. Za dobo narodnega probujenja je prišla doba, ki se lahko imenuje doba narodnega razdvojenja. Precej podobnosti ima ta doba z dobo protestantizma.

Ravnoprej sta delali lajiška in duhovna inteligenca skupaj roko v roki v najlepši slogi, da vzdramita narod iz večstoletnega dremanja k narodni zavesti. Komaj, komaj, da je narod prišel malo sam k sebi, obrnil se je en del teh narodnih delavcev — večina lajiške inteligence — zoper drugega, ki mu je bil ravnokar najboljši zaveznik in pomočnik, s tolikim srdom, s toliko besnostjo, da ji težko najdeš kje primere. Ko je bival naš narod še v napol-snú, medtem ko je po vseh naših narodnih mejah, da v osrčju samem, še vedno prežal sovražnik in nam grabil kos za kosom od rodne zemlje, je večina lajiške inteligence — liberalci — svoje moči, ki bi jih tako koristno mogla in morala porablјati v obrambo narodne posesti, porablјala edino v to, da pobije svoje brate! ...

Bodoči zgodopisec slovenskega naroda bo moral tej dobi posvetiti posebno pozornost in jo njeni važnosti primerno temeljito obdelati. Za nas, ki so nam vsi dogodki še v svežem spominu, ki nam zvené še po ušesih vse ljubeznivosti, katere so zmetali na nas, ki se nam še niso popolnoma zacelile krivice, katere so nam prizadejali, — za nas zadostuje, da si predočimo le glavne momente te dobe, preden se poslovimo od nje. Vredno pa je, da obkratkem resumiramo razne faze tega boja in razdvoja, ki se je vršil pred našimi očmi.

Doba narodnega razdvoja.

Že za dobe Bleiweisove, ki je narod še iz spanja budil, so začeli liberalci sempatije kazati svoje rožičke; seveda izpočetka le bolj skrito, dokler so duhovnikov še potrebovali. A kakor hitro je bilo mogoče, so jeli duhovnike, ki so bili pri snovanju čitalnic povsod prvi zraven, postavljati pred vrata. To naj nam bo opomin za vse prihodnje čase, da se bomo vedeli varovati!

Isto izkušnjo smo doživeli potem pri vseh drugih podjetjih, ki smo jih skupaj započeli. Tako pri ljubljanskem „Narodnem domu“, za katerega smo svoj čas s svetim navdušenjem zbirali svoje krajcarje in jih vlekli iz ubogega ljudstva, isto pri družbi sv. Cirila in Metoda itd. To je posebno potrebno pomniti v dobi „narodne sloge“, kaj smo že doživeli, da ne bomo okušali vdrugič enakih bridkih razočaranj... Timeo danaos et dona ferrentes. Bojim se liberalca, tudi kadar mi roko ponuja. Dokler me potrebuje, sem mu dober; ko me ne rabi več, dobim brco v plačilo. Rek: „Der Mohr hat seine Schuldigkeit getan...“ se je v našem narodnem življenju že stokrat uveljavil.

Leta 1868. je pričel izhajati takoimenovani „Slovenski Narod“, ki je zlasti po svoji preselitvi iz Maribora v Ljubljano jel kazati, da ima služiti bolj liberalni kakor narodni ideji.

Leta 1873. so bili napadi na Cerkev in duhovščino posebno hudi. Tega leta je bil zasnovan „Slovenec“ in s tem pravzaprav ustvarjeni dve stranki. Vendar so bili poslanci naši na Dunaju in v Ljubljani še vedno združeni v enem slovenskem klubu.

Ta klub se je razcepil v deželni zboru leta 1890. In od takrat — torej celih 18 let — se je vršil boj za nadvlado. Seveda je bil ta boj potreben samo zaradi tega, ker smo mi tičali vklenjeni in vtesnjeni pod jarmom vnebovpijoče volivne krivice. Faktično je bila večina vedno naša, oziroma narod je bil naš in mi smo bili narod.

In zdaj se je začel boj za življenje in smrt.

Pod pretvezo, da je „klerikalizem najhujši sovražnik naše narodnosti“, so nas naskočili. Proglasili so narodnost za absolutno. Mi pa, ki na to nismo mogli pristati, smo bili tiste dni „brezdomovinci“. — Notabene med temi, ki so nam nasproti branili absolutno narodnost in nas proglasili za brezdomovince, je bilo mnogo takih, proti katerim je bilo samo nekaj let prej treba še braniti našo narodnost po mestih, — bivši nemškutarji. Saj je znano, da je po naših mestih in trgih še nedavno gnezdila nemškutarija. In ti bivši nemškutarji — uradništvo in večina meščanstva — so se, ko je veter drugače potegnil, naenkrat obrnili in v imenu narodnosti pobijali one, ki so bili vedno stebri našega naroda. Oj, ironija! — Naše uradništvo in meščanstvo še do danes ni našlo svojega pravega mesta med narodom, — vedno v nasprotju z njim, prej kot nemškutarji, potem kot liberalci. Skakali so iz ekstrema v ekstrem, samo da so drugačni kot drugi, samo da niso z ljudstvom. Morda bodo vendar enkrat spoznali, da so tudi oni en del ljudstva, in da morajo biti z njim, če hočejo pri njem kaj veljati.

Tedaj „klerikalizem najhujši sovražnik naše narodnosti“! Bolj debelo laž si je na vsem svetu težko izmisliti. Pri vseh malih in zatiranih narodih je Cerkev in duhovščina prvi, če ne edini element, ki narodnost vzdržuje. Kakor sta sv. Ciril in Metod dala pismenost Slovanom, tako drugi misijonarji neštetim drugim narodom. In četudi je Trubar s svojimi knjigami trosil krivo vero, vera je vendar bil edini motiv njegovega knjižnega delovanja. Prve knjige v vsakem narodu so cerkvene, bogoslužne knjige; v cerkvi se morda v edini javni službi rabi narodni jezik. Duhovščina, ki živi v najtesnejši zvezi z ljudstvom, ljubi to ljudstvo in vse, kar je njegovega, torej tudi jezik njegov, in je navadno prvoborivka za narodne pravice. (Župnik Hlinka in drugi med Slovaki!) — Pa saj je „Narod“ sam še leta 1905., dne 6. maja, pisal „Iz beneške Slovenije“ doslovno takole: „Največji

zaščitniki slovenskega jezika so pač slovenski duhovniki. Kajti kakor povsod, tako i tu vplivajo duhovniki najbolj na preprostoljudstvo. Saj razen v cerkvi je slovenščina povsod izključena. Kakor rečeno, imamo edino narodno pomoč v dobrih patriotičnih duhovnikih in v slovenskih knjigah.“ Ex ore tuo te iudico, „Narod“! Če je takó, kakor ti praviš — in takó v resnici je — zakaj si pa potem uganjal orgije sovraštva proti duhovščini slovenski skoz desetletja?!

Tako častno izpričevalo daje „Narod“ sam duhovščini. V isti sapi in morda v isti številki si pa drzne trditi, da je klerikalizem najhujši sovražnik naše narodnosti! Reklo bi se vodo nositi ne v Savo ampak v Veliki ocean, ko bi hoteli dokazovati, da je ravno nasprotno resnično.

Poglejmo samo na Koroško! Kdo ondi brani in vzdržuje našo narodnost? Gotovo učitelji — ti značajniki! Ali uradniki, trgovci in krčmarji? Bogme, da je tem izročeno slovenstvo na Koroškem, bi ga že davno nikjer več ne bilo! Njim izročiti v varstvo slovenstvo, bi se reklo: klobaso izročiti v varstvo mački. Koliko pa imate na Koroškem učiteljev, ki bi si sploh upali povedati, da so Slovenci? Morda jih je za prste ene roke, vsi drugi so v službi najgršega potujčevanja. Tu se pokaže, kdo je značaj! „Sutra čemo videti, gje je vera, gje je nevera...“ „Nevera ti sedi uz koleno,“ bi se tukaj lahko reklo o učiteljstvu in uradništvu. Ko človek sedi mirno in varno za mizo, je lahko širokoustiti se in bahati, kakor se širokoustijo naši liberalno-socialnodemokračski učitelji. Ko je treba delati, trpeti, žrtvovati se in iti v ogenj, — ne za boljše plače ampak za narodov blagor — tedaj se vidi, kje je pogum in zvestoba. Vzemite Koroški slovensko duhovščino — in jutri je slovenstva na Koroškem konec!

Prav isto pa velja o vseh naših eksponiranih narodnih pokrajinah in postojankah. Kakor beneški tako imajo tudi ogrski Slovenci, ta po madžarski nestrpnosti od nas skoro popolnoma odrezani kos našega telesa, edino

varstvo in podporo svoje narodnosti v cerkvi, v molitvenikih in dveh strogo „klerikalnih“ publikacijah: Koledarju Jezusovega Srca in časniku „Brezmadežno spočeta Devica“.

In pri teh neovrgljivih dejstvih, ki jih vsak dan gledamo, pride „Narod“ s trditvijo, da „klerikalizem je najhujši sovražnik naše narodnosti,“ in na podlagi te laži otvori boj, surov, divji boj, — pravo meščansko vojsko, — in ta boj smatra za svoj najvišji poklic skozi desetletja!

Ta ostudna pisava „Narodova“ in drugih podobnih listov, med katerimi se je posebno odlikovala in se odlikuje goriška „Soča“, je na vek omadeževala naš jezik. Kakor pristržno ljubimo naš jezik in rod, pa nas je bilo sram, da smo Slovenci, beroč te izbruhe brezdanjega sovražstva. Naši potomci se bodo zgražali, da se je naš jezik skrunil na tak način. Karkoli namreč se je dalo reči grdega, karkoli poniževavnega, karkoli zlobnega, vse je povedal in zapisal „Narod“, in pisal in mazal dan za dnem, leto za letom. Ni je grde besede, ni priimka, psovke, ni zabavljice, ni zmerjanja, ki bi ga ne bil vrgel sto in stokrat v obraz svojim rojakom, otrokom tistega naroda, za katerega je baje tako vnet in čigar napredek in omika (!) mu je takó na srcu. Ostudne nagrabke z vsega sveta, — resnične ali neresnične, kdo po tem vpraša! — je znašal vedno skupaj, da bi ogrdil in če mogoče v zaničevanju vtopil vse „črne“. V mislih in željah, ker ni mogel v resnici, je na vislice in laterne obešal svoje nasprotnike. (Članek „Ala lanterne!“ in podobni.) Vse to pod zavetništvom državnega pravištva, ki mu je bilo vedno izredno naklonjeno. — Kaj sta morala prestati naša dva škofa te dobe, to je nedopovedljivo.

Naravnost čuditi se je, kako je mogoče, da so se ljudje, ki hočejo veljati še za dostojne, da, za poštenjake, dali pitati s tako hrano in jo mogli prenašati. V resnici smo si večkrat zastavljali to vprašanje, kako je to mogoče. Razložiti se da ta prikazen samo tako, da je „Narod“ vpeljal v to nedostojnost svoje občinstvo polagoma, da niso

čutili, kdaj. Ko bi jim bil koj izpočetka podal take reči, bi ga bili vrgli od sebe. S časom so se pa navadili na tako gnusobo.

Vpliv „Narodove“ surovosti je segel — bodimo odkritosrčni — tudi na našo stran. Tudi v naših vrstah in našem časopisju da govorimo popolno resnico — se je slišal v teh letih boja časih ton, ki je presegal meje dostojnosti. A tudi to je bil le produkt „Narodove“ surovosti. Mi nismo tega odobraval, a razločljivo je. Kakor se v gozd kliče, tako iz njega odmeva.

Izdajstva.

V tej misli, da nasprotnika morajo ponižati in pokončati za vsako ceno, so pa šli liberalci še dalje in storili časih korake, ki so stranko globoko kompromitirali in ji za vselej pritisnili pečat izdajstva.

Tak korak je bil nemško-slovenska liberalna zveza. Ta zveza ostane vedno sramotno zapisana v zgodovini našega naroda. Naši potomci čez par sto let bodo še z ogorčenjem in milovanjem brali in pripovedovali, da so bili nekdaž ljudje, ki so se imenovali Slovence; pa da bi zatrli svoje brate, ki so tvorili veliko večino istega slovenskega rodú, v ta namen so se združili z ljudmi, katerih edina želja je ta, kakó slovenski rod spraviti s sveta!... Z nemško-slovensko zvezo so liberalci pred vsem svetom na laž postavili svojo lastno tezo o „absolutni narodnosti“; pokazali so, da jim absolutnost narodnosti, s katero so toliko žarili, nikoli ni bila resnost ampak pretveza. Da ste jih videli te absolutne narodnjake v deželnem zboru! Kdor je gledal z galerije, kako so se bratili, kako živo pomenkovali in čebljali med seboj absolutno-narodni Slovenci in nemški nacionalci — po nemško seveda! — se mu je zazdelo, kakor da bratje egiptovskega Jožefa barantajo s tujimi prekupei, za koliko bi jim prodali svojega brata...

Pa naredili so še nadaljnji korak, ki je njih stranko še globlje ponižal. Ni bilo dosti, da so smešili, črnili, blatili, pobijali svoje brate po rodu domá, zanesli so to ostudno sovraštvo tudi na tuje, med drugorodce. Ves svet naj bi videl, da slabših ljudi na svetu ni kakor so katoliški Slovenci. In da bi bil uspeh popoln, so šli k najbolj zagrizenim narodnim sovražnikom, k Vsenemcem, ter ž njimi napravili načrt, kako bi uničili svojega rojaka dr. Šusteršiča. Če smo primerjali tam liberalce Jožefovim bratom, ki prodajajo svojo kri, je bilo pa to pravcato Judeževo delo. To početje je in ostane večna sramota liberalne stranke. Bolje, da bi se za vselej pokrilo s plaščem pozabljenosti; a naj bo zapisano v strah in svarilo prihodnjim rodovom, da bi se ne našel še kdaj kak človek našega rodu, ki bi slovensko imé takó globoko onečastil ...

Ne pišemo tega iz kake sovražnosti do oseb, ki so pri vsem tem sodelovale. Osebnost je lahko odpuščeno. A zgodovina, kar se je enkrat zgodilo, hrani neizbrisno. Nam pa služi v pouk za prihodnje čase.

Vse zoper nas.

Liberalna stranka pa v tem boju z nami ni bila sama. Znala si je pridobiti številnih in mogočnih zaveznikov. Če je že stranka sama kot taka delala zoper nas z vsemi silami, moremo si misliti, kaka sila se je vzdignila zoper nas, če so stranko podpirali v tem boju številni in mogočni zavezniki — tudi z vsemi silami!

Kdo so bili ti zavezniki? Vse, kar kaj šteje in velja v deželi: kapital in inteligenca (lajiška), oblasti in korporacije — Herod in Pilat, farizeji in saduceji, so si podali roke in sklenili prijateljstvo zoper nas. Deželni zbor in deželni odbor, deželna vlada z vsemi podrejenimi gospodskami, vse sodnije, šolski sveti in cestni odbori, obrtna zbornica in kmetijska družba, uradniki v mestih in pro-

fesorji v šolah, trgovci za svojim pultom in krčmarji pri svojih poličih.

Bili smo v manjšini v deželnem zboru in odboru. Nemci in liberalci so bili neomejeni gospodarji. Vse cestne odbore, okrajne šolske svete, deželni šolski svet je prepihavala nemško-liberalna sapa. Po nekaterih krajih so n. pr. težko iztaknili za krajne šolske nadzornike liberalce. Če je bil pa le kateri, ki je dišal po liberalstvu, naj je bil še manj vreden, prav gotovo je bil imenovan. Pri sodiščih in pri vladi, od zadnjega biriča gori do Heina, ki je takrat sedel na sedežu deželnega predsednika, je bilo vse nam nasprotno. Kamor se je prikazal kak naš somišljenik, povsod so nam zapirali vrata. Vse službe, ki jih je imela oddajati gosposka ali deželni odbor, so bile v prvi vrsti za liberalce. Naši profesorji so čakali leta na imenovanje. Kdor ni bil cimentiran liberallec, ni mogel naprej. Naša društva in zadruge so imele vedne boje. Najpogumnejšim našim sodelavcem je že upadal pogum. Pravda za pravdo, tožba za tožbo. Potrošilo se je denarja na tisoče samo vsled brezobzirne nagajivosti in sovražnosti združenih naših nasprotnikov. Vse javne korporacije, obrtna zbornica, kmetijska družba — v liberalnih rokah. Za vsak sold podpore si se moral boriti za žive in mrtve z liberalci. Medtem ko so druge dežele izdale stotisoče v podporo zadružništvu, niso pri nas dobile zadruge niti knofa, pač pa klofut, kamorkoli so se obrnile.

Kar se tiče posebe sodnij, vsi vemo, kako je bilo, pa pisati ne smemo. Vsi vrabci po deželi so vedeli in čivkali o tem. Če si prišel k advokatu s tožbo, zlasti če je bila nekoliko politične vsebine, advokat pa količkaj pošten mož, ti je rekel: odsvetujem vam tožbo, izgubili boste, saj veste, kako je ...

Pa šlo je še više. Toženi smo bili pred samim cesarskim prestolom. Hein, naš pravcati kranjski Aman, ki je potem moral sramotno pobrati kopita, je neprestano lazil na Dunaj, tožil in črnil, kar se je dalo, posebno škofa

in duhovščino. — Ta človek je imel predrznost, splaziti se v sam Vatikan pred sv. očeta, da bi škofa spravil ob veljavo in morda še ob kaj drugega. Pa v Rimu so razmere bolje poznali in Heinovi poizkusi niso imeli nobenega uspeha.

Tako je bilo tiste čase na Kranjskem. Prava strahovlada liberalizma! Bili so težki časi za katoliško stranko in njene zveste...

In da je te čase naše ljudstvo tako srečno prestopalo, da je v teh bojih in preganjanjih vztrajalo, se vsemu pritisku in krivicam ne uklonilo, — to je dokaz, kako bogata zaloga vere, moči in kreposti je v njem. Kakor izdajstva naših nasprotnikov ostanejo žalostno zapisana v zgodovini našega naroda, tako bo vztrajnost in značajnost ljudstva zapisana v zgodovini v večno čast našega naroda... Pa tudi v čast duhovščini in tistim maloštevilnim svetnim izobražencem, ki so stali na strani ljudstva, ga budili in bodrili, se zanj žrtvovali ter vojevali za njega pravice!...

Na eni strani vsa moč kapitala in inteligence, vse gosposke in instance, vsa sila in krivica — na drugi preprosto ljudstvo in njegovi svečeniki... Bila je dolga borba, dolga in huda, — borba za življenje in smrt. Kolikokrat smo se pognali, kolikokrat bili odbiti nazaj! Kdo bo zmagal? Vedeli smo, da pred ne bo konca, dokler ena stranka ne pride na vrh, druga pa spodaj; vedeli tudi, da zmagati moramo končno le mi. A dolgo je bilo treba čakati odločitve, dolgo...

Spomina vreden dan v naši politiki je 21. junij leta 1902. Ta dan je dr. Šusteršič v deželnem zboru — bilo je na začetku zasedanja pri volitvi v odseke — udaril v zbornici s knjigo ob mizo in zaropotal, da je zašklepetalo po vsej hiši. S tem je bilo dano znamenje za obstrukcijo, katera se je — po šestih letih — končala s tem, da so se liberalci — vdali. Nekaterim obstrukcija

ni bila pogodbu. A konec je pokazal, da je bilo to edino sredstvo. Brez nje bi bili danes tam, kjer smo bili. Ni čudno, da je bilo tako težko priti do ugodnega rezultata: bilo je treba, da so tisti, za katerih življenje se je šlo, v to privolili sami; treba, da so si sami svojo — sicer pravično — obsodbo podpisali. Zato pa je bilo treba tudi veliko diplomacije ter velikanske žilavosti in vztrajnosti, da se je železni obroč prignal tako daleč, da je — počil sam. Mož, ki je to izpeljal, se imenuje dr. Šusteršič. Kakor so bili nasprotniki veliki v razdiranju, v herostratstvu, in se jih bo naša bodočnost vedno kot takih spominjala, tako je dr. Šusteršič velik v pozitivnem delu. Mnogo je storil, mnogo prestal. Vse težave ga pa niso oplašile in od njegovega cilja odvrnile. Mahal je in mahal, — pravo kladivo liberalcev — toliko časa, da je liberalno premoč razbil. Najboljša leta svojega življenja je posvetil temu delu. Njegovo ime bo narod vedno hranil v častnem in hvaležnem spominu...

Nič velikega se ne zgodi brez velikih žrtev.

Pogostoma so nam hodili na misel junaški Mabejci, ki so v težkih časih branili svojo domovino in žrtvovali svoje življenje za sveto postavo in dedščino očetov. Bilo je precej podobnosti med njihovim in našim bojem.

Trpke besede nam silijo v pero, da bi katero krepko zapisali o tistih, ki so vodili to strašno gonjo proti nam, kako so se širokoustili, kako nas hoteli pozobati in pomandrat!... Pa bodimo prizanesljivi in pustimo to, — saj je minulo... Niso še vse rane zaceljene, ni še vse v redu, — pa bo vedno bolje...

Osveta naj slovanska — ljubezen bo krščanska.

Bog večni vé in ima zapisano, kar smo prestali, — in upamo, da bo to trpljenje, prestano v boju zanj in za sveto pravdo, v blagoslov prihodnjim rodovom...

B. Pogled v bodočnost.

In zdaj je ta doba končana. Doba borbe za večino.

Zdaj se prične doba pozitivnega dela. Ne, kakor bi doslej ne bili pozitivno delali! Saj pozitivno delo nas je ohranilo, nas je ojačilo in visoko dvignilo nad nasprotnike. A v primeri s preteklo dobo bo treba vprihodnje le še bolj pozitivno delati, zlasti v deželni zbornici. Vsekako nova doba.

In na pragu te nove dobe je koristno malo naprej pogledati, kaj nas čaka in kaj imamo storiti.

Ne mislimo pa tukaj toliko na delo v deželni zbornici, ker to prepuščamo našim poslancem, marveč na delo v stranki, oziroma na delo v narodu samem, saj Slovenska Ljudska Stranka predstavlja zdaj še bolj kakor kdaj prej slovensko ljudstvo in narod sam.

Prvo pravilo za nas v bodočnosti je:

Drži, kar imaš! Tene, quod habes! — Ljudstvo, ki je prišlo po štiridesetletni kruti krivici s toliko težavo do svoje pičle pravice, je ne sme izgubiti nikdar več! Nikdar več ne sme v tako katoliški deželi, kakor je naša, misel katoliška biti tako ob steno pritiskana, kakor je bila. Pomnimo vedno teh časov in teh razmer, da ne zaidemo nikdar več vanje! *Melior est conditio possidentis*. Laže je stvar obdržati, kakor si jo šele osvojiti. Prokletstvo bi tedaj zadelo tiste, ki bi zapravili to, kar smo mi s težavo pridobili.

Nasprotno: kar še ni pridobljeno, se mora pridobiti! *Melior est conditio possidentis* — tudi v tem oziru. Če je glavna trdnjava padla, ne bo taka težava tudi postranskih fortov si osvojiti. —

Da se bo to zgodilo, na kaj moramo paziti zanaprej?

Česa nam treba vprihodnje?

Da pa bo stranka močna in trajna, treba ji dvojega:

1. **Edinosti.** Edinosti, edinosti! Lepih naukov o potrebi edinosti in starih zgodb o Svetopolkovih palicah ne bomo več ponavljali. To je znano. Če ne bomo edini, utegne sovražnik udreti v naše vrste. —

Je pa odslej nevarnost za edinost večja kakor doslej. Doslej nas je namreč edinila vnanja sila, sovražni pritisk. To bo sicer vbodoče še vedno, a v manjši meri. Čim bolj smo gospodarji, tem bolj je v nevarnosti edinost.

Da se edinost vedno trdna ohrani, je treba paziti na dvoje:

a) Stranka mora biti v resnici demokratična. Vladati mora popolna prostost besede. Vsakemu mora biti dana prilika, da pove, kar ima na srcu. S tem se prepreči nezadovoljnost in needinost. Ako pa notranje prepričanje ne more na dan, se nabira nezadovoljnost v srcu, se narejajo malkontenti, se napravlja absces na telesu stranke, ki se ob dani priliki lahko odpre in napravi veliko rano. Krepko osrednje vodstvo ob veliki prostosti posameznikov — to so pogoji za edinost in moč v stranki.

b) Breмена in pravice morajo biti primerno razdeljene. Če ima eden vse, drug enako ali skoro enako sposoben in delaven pa nič, to napravlja nezadovoljnost, hudo kri.

Istotako: če se vedno zvesti pristaši, ki so za našo stvar delali in trpeli, odrivajo; prozeliti pa, ki so bili včeraj še v nasprotnem taboru, pa brž dvigajo na ščit, to je stvar, s katero naši zvesti ne morejo biti zadovoljni. Izjeme so v posebnih slučajih dovoljene; redno se pa to ne sme goditi. Nikoli se ne smejo za kandidate postavljati možje zato, „da bi bili naši“; na naših častnih mestih, kakor so poslanstva, morajo biti možje, ki so krščanski do mozga.

2. Agilnosti. Da bo stranka močna in vedno na površju ostala, treba drugič, da bo vedno agilna in na višku časa.

Stranka ne sme nikdar okameneti, se postarati in zastati. Tudi v tem oziru je zanjo večja nevarnost kakor doslej. Zato ni odveč, na to nevarnost opozoriti. Ostati mora vedno mlada, čvrsta, živahna. Delo, gibčnost jo bo ohranjala čilo in ji dajala moč in veljavo. — Čim pa bi se, zanašajoč se na svoje uspehe, vdajali nebrižnosti, brezdelnosti, marazmu, — čez noč nam lahko nasprotnik vzame naše pozicije. V zadnjem času smo imeli priliko opazovati v nekem okraju Kranjske, kako se ti ljudstvo lahko obrne kakor vreme — čez noč. Par hujskačev je dosti, da napravijo najhujšo zmedo, — ko bi se mi ne ganili. Dr. Triller se je s tem tudi tolažil v deželnem zboru: „Stalno na svetu je samo izpreminjanje.“ Češ, danes stopate vi na površje, čez kaj časa bomo zopet mi. Mi pa hočemo tukaj ravno to zabičiti našim vrstnikom in našim potomcem: To prerokovanje se ne sme izpolniti! Drži, kar imaš! Da boš pa držal, delaj, gibaj, snuj brez prestanka!

Naši bodoči nasprotniki.

3. Da bo stranka jaka ostala, k temu bodo pripomogli tudi — nasprotniki.

Da bomo pa nasprotnike vedno imeli, zato nam ni treba ravno skrbeti. — Ako smo doslej večkrat govorili o naši zmagi in boljši bodočnosti, nas ni treba dolžnosti prevelikega optimizma. Kakor je škodljiv in moriven pesimizem, tako bi bilo napačno vdajati se prevelikemu optimizmu. Čakajo nas še trdi boji.

Kaka perspektiva se nam v tem oziru kaže za prihodnjost? — Liberalci, kolikor jih ne bo odletelo, in socialisti se bodo vedno bolj skupaj zbližali, dokler se popolnoma ne zlijejo v eno protikrščansko stranko. Ali je mogoče to med dvema

tako različnima si strankama? Čudno in vendar deloma čisto naravno. Zakaj glavna gibalna moč obema je: nasprotovanje cerkvi. To je njih življenski princip in pogoj. Ko bi tega ne bilo, bi liberalne in demokraške stranke sploh ne bilo. Ali mar mi nismo dovolj narodni, da bi bilo treba še drugo res narodno stranko napravljati? Ali nismo dovolj ljudski, skrbni in delavni za delavnega ljudstva blagor, da bi bilo treba še posebne stranke zato? Pa če bi tudi še bolj forsirali narodno vprašanje in vprašanje želonca, saj bi lahko to storili v okviru ene in iste stranke. Mi bi lahko to delali skupno. Kar jih pa od nas odbija; kar ti dve stranki še dela samostojni stranki, to je: boj kraljestvu božjemu.

In ker je zdaj naš nasprotnik v manjšini, ker ne more več deliti grošev in knofov, izkušal bo na drug način. Ker nam na gospodarskem polju ne bodo mogli škodovati izkušali bodo na — verskem. In to je boj, ki se nam obeta v bodočnosti — verski boj. „Narod“ ga je že zdavnaj pripravljaj. V „Svobodni misli“ se ta boj organizira. V „radikalnem“ dijaštvu si zbira rekrute.

Pa — morda se vendar motimo! Morda svoje nasprotnike preveč obsojamo! Morda jim je vendarle naroda blagor in ljudstva korist nad vse. Morda so to vendar ljudje, ki pošteno mislijo, ki dobro hočejo, s katerimi je tedaj mogoče skupaj delati, mogoče četudi ne roko v roki, pa vsaj vstric korakati za skupnimi cilji . . .

In če je tako, — ali jim bomo mi hrbet obračali? Mi jih odbijali in si s tem nakopavali odgovornost za prokletstvo narodnega razpora?

Ne! — Ako je pri nasprotnikih dobra volja, pri nas je ni manjkalo nikdar in je ne manjka tudi sedaj. Ako smo se mi bojevali z njimi, storili smo to le — primorani. Tisti, ki so hoteli imeti bratomorni boj, to so bili naši nasprotniki. To, za kar oni kažejo nekaj volje še le po 20. septembru, za to smo bili mi zmerom.

En štadij tega boja je zdaj končan. In ta štadij se je končal z našo zmago. Zdaj bi bil čas, da naši nasprotniki pridejo do spoznanja, da na ljubo tistemu narodu, o katerem trdé, kako da ga ljubijo, delajo z nami vred za istega naroda blagor in nehajo s svojo gonjo.

Kaj imate od tega boja, povejte? Kdo ima od njega dobiček? Napravite bilanco svojega „dela“, kaj ste dosegli v tridesetih letih? Če je kak dobiček od tega, je le — na naši strani.

Ali pa je res potreba, da se mi koljemo med seboj?! Ali vam to res vелеva vaša narodna zavest in ljudstva blagor?! Če si veliki narodi dovoljujejo to veselje, oni si lahko. Zaraditega se jim ne bo noben otrok potujčil. Da, ves ta boj, ki ga nam vsiljujete, je le nerodna in nesrečna imitacija tega, kar ste videli pri tujih narodih in prinesli domu s tujih vseučilišč, bodisi iz Gradca, Dunaja ali — Prage. Dočim bi bila skrajna sila, da z združenimi močmi odbijamo sovražne napade z vseh plati, da gasimo, ko nam na vseh koncih gori, — v tem trenutku bi se mi med seboj dajali?! Pri ljubezni do naroda: nehajte s tem, in delajmo skupno za skupno domovino, ki nam jo je Previdnost odmenila!

Pa zdi se, da je že prišlo nekaj treznosti in razsodnosti med naše liberalce. Pisava „Narodova“ se je za nekaj mesecev sem nekoliko pomirila. Če bo to trajno, bomo videli. Če bo, bo prav. Mi ne zahtevamo drugega, kakor da nas puste v miru pri našem delu za Cerkev, pa da tudi sami nikjer ne nasprotujejo in škodujejo verskemu prepričanju našega ljudstva. Sicer imajo popolno prostost od naše strani. V narodnih zadevah bodo v nas našli vedno le podpornike, — četudi si bomo vedeli ohraniti njim nasproti potrebno previdnost, poučeni po izkušnjah preteklih časov, o čemer je bilo spredaj govorjeno. Če so tako pri volji, potem lahko živimo mirno drug poleg drugega, četudi — v dveh šotorih. Če bi bili mi kdaj res narodno-mlačni, nas smejo prijeti, a ne z lažmi, kakor doslej, marveč pravično in dostojno.

Dasi pa zdrava pamet in naroda blagor nujno zahtevata tako postopanje, vendar, žal, — nimamo trdnega zaupanja, da bi res tako bilo. Boljši del naših dosedanjih nasprotnikov bo najbrž prišel do pravega spoznanja in temu doslednega ravnanja; drugi pa bodo že skrbeli za to, da se bo nadaljeval razpor, če ne v stari pa v novi obliki. Morda jih — tako bodo rekli — skrb za narod, ljubezen do ljudstva — sili k temu? Toda ne ljubezen, marveč sovražstvo jih bo sililo...

Zakaj tedaj mora biti razdor za vsako ceno? Zato ker je verski moment močnejši od vsakega drugega. Zato ker je — četudi ne povedo tega — sovražstvo do Cerkve božje silnejše od ljubezni do lastnega rodú. Kristus loči svet na dve veliki polovici, on je in ostane znamenje, kateremu se bo nasprotovalo. Žal, da tudi našemu narodiču — ko bi vendar ne bilo treba! — ne more biti prihranjen ta občni razdvoj!...

Mi bi jih sicer radi prosili, mi bi jih zarotili pri vsem, kar jim je sveto in drago: Nikar! Prosimo, nikar! Pustite to in bodimo prijatelji! Saj imamo sovražnikov zunaj dovolj! Mi pa, ki nas je rodila ista mati, imejmo se radi in bodimo si dobri! Kako lepo bi bilo to življenje v naši, četudi nizki koči!...

Če pa že je, ali mora boj biti, — potem, prijatelji, bodimo pripravljeni! Je sicer bridko, da se to malo telo naroda mora trgati na dvoje... Kô bi nas lahko objemala ljubezen, ker nas je tako malo!... Pa se moramo med seboj preganjati! Je bridko!... Optabam ego ipse anathema esse pro fratribus meis, qui sunt cognati mei secundum carnem... Ali, kaj bi se vdajali melanholiji! Če pa hočejo za vsako ceno imeti boj, — tedaj ga moramo sprejeti! In kaj bi se ga bali? Zatrli niste spečih, ne boste nas bedečih! Ko smo bili tlačeni in stiskani od vseh strani, smo se s silo lastne energije izvili izpod jarma in povzpeli kvišku, — in zdaj ko smo na višku, bi si ne upali s komerkoli se pomeriti?!

Kakšne posledice bi imel novi boj, če nam ga bodo res vsilili? Kakor vihar drevo, ki ga maje semtertja, le utrdi pri njegovih koreninah in kakor je početje liberalcev nas vzbudilo, združilo, ojačilo in privedlo do zmage, — tako bo tudi zanaprej. Če bodo hoteli zavajati naše ljudstvo na pota takoimenovane „svobodne misli“ in „svobodne ljubezni“ in kar je drugih takih zlodejstev, ki se ogrinjajo z lepim imenom, bo to podvojilo našo moč, bode podžgalo našo gorečnost, in naše ljudstvo se bo v teh naskokih le še bolj vkoreninilo, bolj utrdilo, bolj vglobilo v verskem mišljenju in življenju, in zmaga in bodočnost naša bo le še vedno lepša in sijajnejša!

To boste imeli od svojega boja. Zdaj pa, kakor hočete! — — —

Kaka perspektiva — še enkrat — se nam torej kaže glede naših nasprotnikov za bodočnost? Liberalizem bo hiral, in kar ga bo ostalo, se bo vedno bolj naslanjal na socialno demokracijo. Obe stranki se bosta vedno bolj zbližali in se končno skupaj zlili v eno protikrščansko stranko. Stali si bosta nasproti torej dve stranki: Krščanska in protikrščanska. A kaj pravimo stranki! Na eni strani globoko-verno ljudstvo slovensko, na drugi pest izneverjenega izrodka.

Važno vprašanje, na katero treba še posebe odgovoriti, je tedaj: Ali bo pri nas kdaj socialna demokracija prišla do moči? — Odgovor je kratek: Da, če ne bomo čuli in delali; ne, če bomo stali zvesto na straži. Mlada koketa že stopa predrzno na dan in iztega svoje roke po dedščini liberalizma ter se vsiljuje našemu ljudstvu. A to ljudstvo naše je preponosno, da bi se vdalo takim vabilom, in ponosno dovolj, da bo odbilo — predrzno ponudbo.

Socialna demokracija je sploh plod zanikrnosti in brezbriznosti katoličanov. „Ko so ljudje spali, je prišel sovražnik in prisejal ljuliko pšenici.“ Vsaj, ko so videli, kako se ta povodenj širi, bi jo bili lahko zajezili in znatno

omejili. Da se pri nas socialna demokracija ni mogla razviti, to je gotovo v prvi vrsti zasluga našega Kreka. Komaj se je dobro jela pojavljati, ji je stopil nasproti, in socialni tok srečno izpeljal na drugo plat. Ko bi bil Krek še malo prej prišel na svet, najbrž bi še toliko demokratov ne bilo. Kar pa je enkrat ta kuga dosegla, to se ne da več razkužiti, kakor gnilo jabelko ne postane nikdar več zdravo.

Pred očmi pa moramo imeti, da se bo naša dežela vedno bolj industrializirala; industrija bo izpodrivala kmetijstvo. Zato bodo vedno bolj ugodna tla za socialno demokracijo. — Toda ni se bati, da bi kdaj prišla na površje, če bomo čuli in delali, če bomo šli s časom naprej in zadoščali njegovim zahtevam; pač pa prav gotovo, če bomo spali.

Zatorej se nikdar ne vdajajmo brezskrbnosti in brezdelnosti, češ, da smo gospodje v deželi. **To gospodarstvo bomo takó dolgo imeli, dokler ga bomo vredni...**

Vso pozornost moramo torej v bodoče obračati socialni demokraciji in se krepko proti njej zavarovati. Če bomo to pravočasno storili, se nam je ne bo bati. Odlašati pa ni kar nič treba. V ljubljanski okolici že zdaj očitno narašča. Pozor torej, dokler ni prepozno!

Organizacija.

Stvar pa, od katere je v naših časih odvisen uspeh v socialnem življenju, se imenuje: **organizacija.**

Da, organizacija! Bodočnost bo to še vedno bolj pokazala, kako je organizacija potrebna. Vse organizirati se pravi, vse rešiti; nič organizirati pa se pravi, vse izgubiti. Zakaj je socialna demokracija takó močna? Ker je tako krepko organizirana.

Sicer imamo tudi katoličani že staro in trdno organizacijo. Ali ni vsa katoliška Cerkev en sam velik in vzoren organizem? Naše škofije, naše župnije, kaj so drugega kakor organizacija katoličanov? Kaj bi bilo s krščanskim življenjem brez organizacije župnij?! Glej moč in veliko vrednost organizacije!

Toda ta samaposebi izvrstna organizacija za naše čase več ne zadostuje. Organizacija, čim bolj je v podrobno izpeljana, tem boljša je, tem bolj zasluži ime organizacije. **Naša organizacija mora biti izpeljana do zadnjega moža!** Izpeljana tako, da nam ne bo mogel ne eden uiti, da nam ne bodo mogli ne enega ugrabiti. Naroditi moramo kordon, skoz katerega ne bo mogel nobeden, da bi ga ne opazili. Ako tega ni, nam neprenehoma uhajajo iz naših vrst v sovražni tabor, ker jih nimamo v evidenci; in mi se še zavedamo ne, kolike izgube doživljamo. Glejte zdaj to brezversko propagando med dijaki! Koliko dobrih nedolžnih fantičev pride z dežele iz krščanskih rodbin v mestne šole. Par let je tam — pa imate že zagrizenega liberalca ali celo popolnega brezverca. Zakaj? Ker je prepuščen sam sebi, ali bolje: ne sam sebi, ampak prepuščen sprijenim tovarišem in prepuščen vsem slabim vplivom šole in mestnega življenja. Od druge plati ne prihajajo k nam, pač pa naši prehajajo na drugo stran, — zakaj narava vleče k slabemu. Izguba je vedno na naši strani. Nasprotniki živé in se redé le ob naši popustljivosti. — Kdo bi mogel to zabraniti? Edino organizacija, kakršne si mi želimo: do zadnjega moža.

Organizacijo bo treba torej izpopolniti, zakaj nasprotniki ne bodo mirovali. — In sicer je najbolje izpeljati organizacijo na podlagi že dane katoliške organizacije: po župnijah. V okviru teh organizmov naj se snuje organizacija nadrobneje po izobraževalnih in drugih društvih, Marijinih družbah, kmečkih zvezah, delavskih društvih itd. Ko otrok stopi iz ljudske šole, — mora biti že „organiziran“.

Pri nas imamo že precej organizacije, in radi se nekoliko pohvalimo, koliko da že imamo. To je vse prav, vkolikor je prav; — a še več bi koristilo, če bi pridno premišljevali, koliko nam še — manjka. Kdor ima dobro oko, vidi v tej organizaciji še mnogo praznot. Koliko ljudi, zlasti mladih, se nam pogubi, ker ni zanje preskrbljeno!

Pri našem socialnem delu potrebujemo jasnega pregleda: Kje smo? Kaj smo že dosegli? Kaj moramo še doseči? Za čim moramo zlasti v bližnji bodočnosti stremiti? Dober gospodar mora voditi račune: v razpregledu imeti dohodke in izdatke ter jih primerjati med seboj; potem vé, če gre nazaj ali naprej. Sicer mu gre lahko gospodarstvo navzdol, ne da bi opazil pravočasno.

V javnosti ravnotako. Pregled moramo imeti. Ta pregled naj nam bi dali katoliški shodi, ki naj bi bili morda še pogostejši kakor doslej, četudi ne s tolikim aparatom. Pri katoliških shodih se po naši skromni misli preveč gleda na demonstracije in na lepe govore. Ko bi bili še bolj praktični, pa bi bili še plodovitejši. V tem zmislu je tudi o splošnih avstrijskih katoliških shodih pisal poslanec dr. Schoepfer v „Reichspost“: Mesto velikih programatičnih govorov bi bilo koristneje pečati se s podrobnim praktičnim delom, ki ga zahteva naš čas. Vprašajte na primer železniškega, poštnega uslužbenca in druge podobne ljudi, ki jih je dandanes vedno več, ali gre v nedeljo k božji službi. Odgovoril bo: ne morem, ne utegnem, služba mi ne pripušča itd. ... Na ta način se odteguje cerkvi dandanes na tisoče in milijone ljudi. Nekaj časa pogrše cerkve, a kmalu se navadijo takega življenja, in ko se ga navadijo, so zreli za socialno demokracijo. Premišlujte, kako temu odpomoči! ...

Kako moderne socialne razmere spraviti v sklad s krščanskim življenjem, to je eden največjih verskih problemov, ki bi jih bilo treba rešiti. To so praktična vprašanja, — vredna, da se obravnavajo na katoliških in podobnih shodih.

Nekatere naše naloge.

V podrobnosti dela, katero nas čaka v bodočnosti, se pri tem splošnem razmotrivanju političnega stanja ne moremo spuščati. — Par važnih točk pa hočemo vendar poudariti.

Prvič v **narodnem** oziru bo Slovenska Ljudska Stranka, dospela do gospodstva v deželi, delala vso čast svojemu slovenskemu imenu. Zavzela bo odločno — narodno stališče. Naš narodni ščit mora biti čist in brez pege! Ne da bi Nemcem v deželi storili kako krivico, — a dovolj dolgo so igrali vlogo gospodov v naši deželi. Saj imajo še vedno krivično volivno predpravo. Proč z nemškim jerobstvom! Proč z vso staro nemškutarsko šaro! Proč z vso nepotrebno dvojezičnostjo! Bodoimo že enkrat v svoji deželi svoji gospodje! Pokažimo obmejnim Slovencem, ki v nas stavijo svoje upanje, da so narodni interesi v naših rokah dobro zavarovani! **Tudi v narodnem oziru mora volivna reforma pomeniti končno zmago! Zmaga katoliške stranke bodi obenem zmaga slovenske stvari!**

Obmejni Slovenci se bodo vbodoče le še bolj opravičeno obračali za pomoč do nas. In mi, ki nam je domači boj dozdej močno vezal roke v tem oziru, se bomo odslej laže našim bratom ob periferiji posvečevali.

V politično — oziroma versko-načelnem oziru imamo par nujnih potreb.

1. Predvsem moramo vso pozornost obrniti **dijaškemu gibanju**. To, kar se med dijaki godi, živo zadeva in mora živo interesirati vso našo stranko, — gre se za našo bodočnost. Kakor na eni strani probuja ljudstva, pravtako nam mora biti na drugi strani na srcu naraščaj intelligence. Inače lahko, kar na eni strani pridobimo, na drugi izgubimo. Inteligenca bo vedno voditeljica ljudstva. Gre se za našo bodočnost! — To pa, kar se zadnja leta godi na srednjih šolah, nas mora navdati kar z grozo. Ne bomo ponavljali teh reči; menda

so znane. To je organizirano, sistematično zapeljivanje in zastrupljanje mladine od prve šole dalje. Ne gre se pa tukaj edino za politiko; gre se za vero sólo. — Ali ne velja tudi tukaj: „Ko so ljudje spali, je sovražnik prisejal ljulike pšenici?“ Tu je treba res biti plat - zvona, da se ljudje vzdramijo. Zdaj, ko je domovje že v plamenu, menda ne bomo več spali. Vso, vso pozornost moramo obračati tem pojavom. Predvsem je treba črne mahinacije zapeljivcev pridno odkrivati. Politika satanova je od nekdanj ta: v temi ribariti; svetlobe pa se boji. Zato pa je treba z žarko lučjo posvetiti v to temo. Naši časniki so poklicani tukaj vršiti svojo publicistiško dolžnost. Javnost s temi nakanami seznanjati, starše opozarjati, mladino zavarovati! Gre se za našo bodočnost. Otmimo mladino, — kolikor je še nepokvarjene!

Nujno je potrebno, skrbeti pri nas za boljšo inteligenco. Zakaj — povejmo naravnost — inteligenca naša to je rana na našem telesu, po nemških šolah ljudstvu docela odtujena, ž njim v popolnem nasprotju. Boljša inteligenca — to je ena naših prvih potreb.

2. Večjo pozornost treba dalje obračati počenjanju **učiteljev**. Zdi se nam, da smo to počenjanje že predolgo pretiho in prepohlevno gledali. — Ni treba poudarjati, da imamo tistih malo značajnih mož, ki niso uklonili glave pred terorjem liberalizma, pristrčno radi; ni treba poudarjati, da bi ljudstvo učitelje, ki bi nastopali svojemu stanu in svoji izobrazbi primerno — ne da bi „mežnarili ali duhovnom čevlje snažili“, ampak živeli modernemu socialnemu stanju učiteljstva primerno, pa živeli z ljudstvom, med katerim živijo, ž njim in zanje delali — na rokah nosilo. Zdaj pa ta domišljavost, ki že mora vsakemu presedati, in ta predrznost! Stranko, ki ima ključke od deželne blagajne v rokah, bijejo v obraz, pa hočejo, kakor hudoben otrok, s kljubovanjem, s cepetanjem in vpitjem prisiliti, da bi jim kaso odprla. Tako ne bo nič! Pred takimi naša stranka ne bo zlezla pod klop. Kdor

hoče od koga kaj dobiti, mora drugače začeti. — Znano pa je tudi že dalj časa in po zadnji volitvi še bolj znano, da se obračajo vedno bolj k socialni demokraciji; znano, da nekateri več ne izpolnjujejo svojih verskih dolžnosti in s tem ljudstvu in mladini pohujšanje dajejo. Tu se bo treba vendar enkrat resno vprašati in na vprašanje tudi odgovoriti: ali je krščansko ljudstvo dolžno to pohujšanje mirno sprejemati? dolžno tem pohujšljivcem svoje otroke v roke izročati? dolžno tako vzgojo oziroma pohujšanje plačevati? — S plačami vred se mora rešiti ta zadeva, in tu imate besedo vi, gospodje poslanci; od vas pričakuje krščansko ljudstvo, ki je že sito učiteljskega izzivanja, da napravite v deželi remeduro, kakor jo je napravil Lueger na Dunaju! —

3. V socialnem oziru mora naša krščanska stranka v novi dobi, katero začenjamo, bolj kot dozda podpirati **protialkoholno gibanje**. Tudi to je kardinalna točka, pri kateri se gre za našo bodočnost. Ali menite, da bo pijansko ljudstvo zmožno za kaj lepega in visokega? Da se bo navduševalo za verske vzore, ali da bo krepko branilo svojo narodno posest? Ravno v tej točki kažejo naši nasprotniki, socialni demokratje tako kakor liberalci, da jim ni v resnici mar za ljudstva in naroda blagor; ker v tej kričeči zadevi ne store prav ničesar, ampak jo prepuščajo edino nam. Mi pa pokažimo, da narod res ljubimo, da se torej ne laskamo njegovim slabostim in strastem (!) samo zato, da bi si ohranili njegovo naklonjenost, ampak da mu resnično dobro hočemo, in četudi izvršimo nekoliko bolečo operacijo na njegovem telesu. Da naše protialkoholno gibanje domačemu vinogradništvu nima namena škodovati, o tem je lahko vsak prepričan, kdor se je kaj pečal z našim protialkoholnim slovstvom. Kdor se pa ni, naj se pouči!

4. Večjo in bolj splošno pozornost mora vbodoče obravnavati naša stranka **izseljevanju in preseljevanju**. Tudi to je stvar, ki živo reže v naše meso. Kar gre v Ameriko, — to je za naš narod izgubljeno. Kar pa se

preseljuje sem in tje, ti nestalni elementi, tvorijo največ naraščaj socialne demokracije. — Naša Rafaelova družba, ki se ima temu delu posvečevati, nima pokazati nikakih vidnih uspehov, ker nima sredstev in tudi ne potrebnega zanimanja. — Tudi veliko, še zelo neobdelano polje!

Še bolj na globoko — in na široko!

Rekli boste, to je zahtevano preveč: še bolj na globoko in na široko obenem. Zato povemo takoj: bolj na globoko — doma, bolj na široko pa — izven naših mej.

Bolj na globoko! Kaj hočemo s tem reči?

Vera je bila zvezda-vodnica in tolažnica našemu ljudstvu od nekdaj. Vera ga je tolažila in krepila, da je vzdržalo, da je vztrajalo tudi v ravnokar končanem boju. Saj smo slišali od ljudi mnogokrat: „Zavoljo vere gremo volit.“ „Saj bi ne šli“ — so govorili večkrat, bodisi zaradi pomanjkanja politične zavednosti, bodisi naveličani od večnih potov na volišča, — „ampak zavoljo vere gremo.“ Ta politični boj je bil že dozdej deloma verski boj. In vera je bila, ki je v tem boju zmagala. „To je zmaga, katera premaga svet, naša vera.“

In ljudstvo naše še bolj globoko in trdno zasidrati v močnem skalovju Cerkve katoliške in vere krščanske, ga utrditi in poglobiti v pobožnem krščanskem življenju — to je naša naloga vbodoče.

Le potem, če bo naše ljudstvo globoko verno, bo tudi zanesljivo; in le potem smemo upati, da bo uspeh, ki smo ga zdaj s tolikimi težavami pridobili, trajen, da bo zmaga, zdaj srečno izvojevana, ostala za vse čase. Ako tega ne — časi se izpreminjajo in ljudje se izpreminjajo ž njimi — nekega dné bi lahko prijadrali zopet čisto nekam drugam, kakor smo pa nameravali...

Tedaj ljudstvo v krščanstvu še bolj poglobiti. Zdaj pa bi bil gotovo tudi posebno primeren čas, da bi naša

katoliška inteligenca nekoliko stopila v tem oziru iz svoje rezerve in začutila v sebi lepi, visoki poklic, hoditi pred ljudstvom in med ljudstvom vedno: ko vstaja k boju za svoje pravice in ko — pokleka v prah pred Veličastvom božjim ...

Bolj na široko!

Kakor rečeno, velja ta beseda za izvun naših mejâ. Reči hočemo: Ta proces, ki se je zdaj izvršil v naši deželi, se mora po zgledu kranjskem izvršiti tudi drugod, izvun Kranjskega. Naša dežela ne sme ostati zmagovalka sama; — tudi periferija mora za nami. Štajerska, Koroška, Goriška, Tržaška, — za nami! Ne bojte se „kranjskega prepira“! Za kranjskim prepirom pride — kranjska zmaga. Dobro: če nočejo prepira, naj pa dadó mir! Da res, zaradi narodnostne nevarnosti bi moral biti na periferiji med brati mir. Če pa napadajo Cerkev, kažejo, da jim je za boj Cerkvi več, kakor pa za pravice naroda. In če je tako, potem morate sprejeti ta vsiljeni boj in bojujte ga — do končne zmage!

Pa še dalje mora ta kamen, vržen v vodo, razširiti svoje valove. Za nami morajo polagoma priti Istrija, Dalmacija, Hrvaška ... Prepričani smo, da pride čas, ko obsije solnce katoliške zavesti tudi te zemljé in prežene meglo nezavednosti in negotovosti, ki še leži nad njimi.

V ta namen je treba ljudstvo le pridno dramiti, buditi, učiti. — Nasprotniki naši venomer ponavljajo, da se mi bojimo prosvete, da imamo rajši nevedno in nerazsodno ljudstvo. Ravno narobe je res. Kdor je kdaj imel z ljudmi opraviti, ve dobro, koliko lažje je opraviti imeti z vzbujenim ljudstvom, kakor s trdimi nezavedneži. Kdaj je bilo naše ljudstvo bolj vzbujeno, takrat ko sta Notranjska in Dolenjska liberalno volili ali danes? Dokler so ljudje še tako naivni, da verjamejo vse največje neumnosti, kakršnih so trosili liberalci na cente še pred nekaj leti: o kandidatih, ki bodo vse davke in penzije odpravili itd. itd.,

dokler se dadó nalagati, da ima papež na stotine šivilj za svoje obleke (!!), kakor jih na tisoče trosijo socialni demokratje, — toliko časa liberalcem in socialistom-lažnivcem pšenica raste, za nas je pa slabo. Ko bi tem ljudem res bilo toliko za izobrazbo ljudstva, kakor govoré, bi z veseljem pozdravili naše izobraževalno delo med ljudstvom, ne pa ga ovirali in zasramovali.

In zakaj so katoliške stranke med Hrvati, Čehi, Poljaki, Rusini tako slabotne ali jih celo ni? Ravno zató ker ljudstvo ni vzbujeno, ker nič ne vé, zakaj se gre. — Pa v hribih se dela dan! — Povsod, tudi na Češkem. Krščansko ljudstvo se vzbuja in vstaja k novemu življenju. In čim bolj bode vzbujeno, tem bolj se bodo jačile in naraščale krščanske stranke.

Da, ljudstvo dramite, budite, učite, kjer še ni vzbujeno! Dela, truda, žrtev to stane; to je res. Pa se — izplača. Hvala Bogu, Kranjci že lahko pokažemo na vidne sadove našega truda. Le ne bojte se torej, vi drugi, kranjskega zgleda!

„Slovenia docet“ — Od Slovencev se učimo! je pisal pred par leti neki hrvaški list. Da, hvala Bogu, Slovenia docet — Slovenija uči. Zastopniki vseh slovanskih narodov prihajajo k nam, ogledovat si in študirat naše delo, našo organizacijo, naše zavode. Ravno zdaj je par mladih Poljakov med nami, ki proučujejo naše delo, da je potem prenesejo v svojo domovino. — Medtem pa se v državnem zboru na Dunaju nekaj zbira, nekaj snuje, nekaj zbližuje... Ali vidimo prav? Zdi se, da gledamo prve obrisne krasne slike, ki smo si jo že večkrat slikali v duhu — veličastne slike krščansko - slovanske vzajemnosti...

Da, to ni fraza in to ni fantóm; to je misel, ki dobiva meso in kosti, ki se dá dejansko uresničiti. In za tem mora iti naše teženje, naše stremljenje, da se naš krog razširi kolikor mogoče. Bonum est diffusivum sui. Dobro se mora razliti, razširiti na vse strani, koder dobi kaj sorodnega, koder more priti blizu.

Združeni krščanski Slovani pa se v potrebnem trenutku skupaj vzamejo s krščanskimi poslanci drugih narodov, ki so v tem oziru — oziru krščanske organizacije — že pred Slovani, izvzemši nas Slovence. In če oni tudi poudarjajo svojo narodnost, jim tega ne smemo preveč zameriti. Mnogo več zmisla za narodno pravičnost bodo gotovo imeli kakor liberalci. To so dovolj jasno pokazali pred kratkim v debati o aneksiji Bosne.

In ko doživimo to, da bo krščanska misel zmagala v Avstriji, kakor je zdaj na Kranjskem, potem bo lepše v tej naši Avstriji, katero zdaj pretresajo in razdirajo večni nesrečni narodnostni prepiri in vojské. Tedaj bo tudi naš mali slovenski narod bolj mirno in zadovoljno živel v svojem kotiču ...

Da bi doživeli še teh srečnih časov! ...

Sklep.

Velik moment! — Na pragu nove dobe smo. Bojev in truda polno dobo smo končali. Gorje tistim, ki bi kdaj zapravili, kar smo s tako težavo pridobili! Ne, kar je enkrat naše, tega ne damo več iz rok! Naša dežela je in ostane katoliška. „Jaz pa in moja hiša hočemo služiti Bogu,“ je dejal David. „Mi pa in naša domovina hočemo Bogu in njegovi Cerkvi zvesti ostati,“ — rečemo mi.

Velik moment! — Drži, kar imaš! je v tem momentu naše prvo geslo. Kar pa ni, to izkušajmo še pridobiti. Zato naše drugo geslo v tem velikem momentu: Naprej v delu in žrtvah za ljudstvo! Naprej po potu zmaga nad sovražnimi elementi! Naprej! — Naprej! —

00000461617

Naročajte in berite

„Zlato Dobo“,

protialkoholno glasilo.

Vsak rodoljuben Slovenec naj bi jo imel,
ker se obrača proti enemu najhujših sovraž-
nikov našega ljudstva.

Upravništvo: „Ljubljana, Marijanišče“.

Cena 3 krone.

Naročajte in razširjajte

„Sveto vojsko“

(zoper pijančevanje).

Daje kratek, temeljit pregled o celem tem
vprašanju.

Zanimivo ilustrirana.

Prirejena za razširjanje med mase.

Čim več se je vzame, tem ceneje je.

Leži je še 7000 komadov v zalogi Ka-
toliške Bukvarne.

Istotako priporočljivo:

„Kaj je torej z alkoholom“?

Razlaga preporne točke o tem vprašanju.

Pisano brez „pretiravanja“.

Pogoji isti kot pri „Sveti vojski“. Dobi
se v Katoliški Bukvarni.

